

Rekomendacje do Mapy Drogowej dla Rozwoju Zrównoważonych Finansów w Polsce w zakresie stosowania Taksonomii UE

Niniejszy raport powstał przy wsparciu finansowym Unii Europejskiej. Za jego treść odpowiadają wyłącznie autorzy. Wyrażone w nim poglądy nie mogą być w żaden sposób traktowane jako odzwierciedlenie oficjalnego stanowiska Unii Europejskiej.

Raport IV Grupy Roboczej ds. stosowania Taksonomii UE działającej w ramach Platformy Zrównoważonych Finansów

W maju 2023 r. na mocy decyzji Platformy ds. Zrównoważonych Finansów działającej przy Ministerstwie Finansów¹ została powołana Grupa Robocza ds. stosowania Taksonomii UE. Patronat nad pracami Grupy Roboczej objęło Ministerstwo Rozwoju i Technologii².

Rekomendacje wypracowane przez Grupę Roboczą zostały zaproponowane przez ekspertów, będących członkami Grupy Roboczej i zostały poddane szerokiej dyskusji na spotkaniach Grupy. W dalszej kolejności rekomendacje będą przedmiotem dyskusji na forum polskiej Platformy Zrównoważonych Finansów przy Ministerstwie Finansów pod kątem ich włączenia do Mapy Drogowej dla Rozwoju Zrównoważonych Finansów w Polsce. Rekomendacje nie stanowią finalnego zestawu działań, jednocześnie stanowią bazę do dalszych prac nad ww. dokumentem. Rekomendacje stanowią też istotny wkład do dalszych prac resortu rozwoju i technologii w zakresie koordynacji zadań związanych ze stosowaniem Taksonomii UE zarówno w dialogu na forum UE, jak i w ich wdrażaniu na gruncie krajowym. Wybrane zagadnienia będą podstawą do dalszych działań.

¹ Informacja nt. inauguracji prac polskiej Platformy Zrównoważonych Finansów oraz jej działań <https://www.gov.pl/web/finanse/startuje-polska-platforma-zrownowazonych-finansow>; <https://www.gov.pl/web/finanse/zrownowazone-finanse>.

² Dalsze informacje nt. Grupy Roboczej: <https://www.gov.pl/web/rozwoj-technologie/grupa-robocza-ds-stosowania-taksonomii-ue>

Spis treści

Stan bieżący i uzasadnienie dla działań	3
Kluczowe rekomendacje wypracowane przez Grupę Roboczą.....	6
Tabela 2. Rekomendacje w zakresie ułatwienia dostępu do danych taksonomicznych.....	7
Tabela 3. Rekomendacje w zakresie ułatwienia zapewnienia zgodności z Taksonomią UE, a w szczególności zwiększenia wiarygodności w zakresie wnoszenia istotnego wkładu w realizację celów środowiskowych w rozumieniu technicznych kryteriów kwalifikacji (TKK)	9
Tabela 4. Rekomendacje w obszarze wsparcia w stosowaniu zasady DNSH.....	15
Tabela 5. Rekomendacje w obszarze wsparcia w zakresie stosowania minimalnych gwarancji (MG).....	20
Tabela 6. Rekomendacje w obszarze wsparcia w zakresie obliczania śladu węglowego.....	26
Tabela 7. Rekomendacje w obszarze obniżenia kosztów raportowania w ramach Taksonomii UE i wsparcia w tym zakresie	29
Aneks	31
Członkowie Grupy Roboczej.....	31
Przebieg spotkań Grupy Roboczej	32
Kontrola dokumentu	32

Stan bieżący i uzasadnienie dla działań

Grupa Robocza ds. stosowania Taksonomii UE miała na celu określenie konkretnych działań i środków, które należy podjąć w perspektywie krótko-, średnio- i długoterminowej, aby poprawić zrozumienie i stosowanie wśród uczestników polskiego rynku rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/852 w sprawie ustanowienia ram ułatwiających zrównoważone inwestycje (tzw. Rozporządzenie w sprawie Taksonomii UE³), jak również rozporządzeń delegowanych ustanawiających techniczne kryteria kwalifikacji (TKK)⁴. W szczególności zwrócono uwagę na kwestię ułatwienia dostępu do danych objętych Taksonomią UE (zarówno tych wymaganych sprawozdawczością w ramach art. 8 rozporządzenia w sprawie taksonomii, jak i tych koniecznych do oceny zgodności działalności danego przedsiębiorstwa z Taksonomią UE). Na potrzeby niniejszego dokumentu rozporządzenie w sprawie taksonomii oraz rozporządzenia delegowane są określane jako Taksonomia UE.

Stosowanie Taksonomii UE w praktyce stwarza problemy zarówno podmiotom z sektora finansowego, jak i przedsiębiorstwom niefinansowym, wobec tego eksperci Grupy Roboczej uznali za istotne opracowanie zestawu działań, środków czy rozwiązań, które usprawnią wdrażanie Taksonomii UE na polskim rynku oraz dostosowanie się do niej polskich przedsiębiorstw.

Poniżej (por.) przedstawiono najważniejsze bariery zidentyfikowane w toku prac Grupy Roboczej. Niektóre z nich zostały szczegółowo omówione w ramach wyników prac Zespołu roboczego, które stanowią załącznik do niniejszego raportu.

Tabela 1 Najważniejsze bariery dla stosowania Taksonomii UE zdiagnozowane przez Grupę Roboczą

Problem z dostępem do danych oraz jakością i weryfikowalnością danych:

Ograniczony dostęp do danych niezbędnych do raportowania na podstawie Taksonomii UE

Ograniczony zakres przedsiębiorstw, których dane byłyby ujawniane w bazie danych ESG⁵

Wysoki koszt pobierania danych

Ryzyko *greenwashingu*⁶ i niezetelności danych uzyskiwanych od podmiotów trzecich (niska wiarygodność danych czy deklaracji niezbędnych do raportowania na podstawie Taksonomii UE, w tym do potwierdzenia zgodności z zasadą Do No Significant Harm (DNSH), zwłaszcza w przypadku pozyskiwania ich od kontrahentów zagranicznych)

Problem z pozyskaniem danych o wystarczająco dużej szczegółowości

Problemy z zapewnieniem zgodności z Taksonomią i wiarygodności, w tym w zakresie technicznych kryteriów kwalifikacji (TKK):

³ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/852 z dnia 18 czerwca 2020 r. w sprawie ustanowienia ram ułatwiających zrównoważone inwestycje: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX%3A32020R0852>.

⁴ Rozporządzenie delegowane Komisji (UE) 2021/2139 z dnia 4 czerwca 2021 r. uzupełniające rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/852 poprzez ustanowienie technicznych kryteriów kwalifikacji służących określeniu warunków, na jakich dana działalność gospodarcza kwalifikuje się jako wnosząca istotny wkład w łagodzenie zmian klimatu lub w adaptację do zmian klimatu, a także określeniu, czy ta działalność gospodarcza nie wyrządza poważnych szkód względem żadnego z pozostałych celów środowiskowych: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX%3A32021R2139>.

Rozporządzenie delegowane Komisji (UE) 2022/1214 z dnia 9 marca 2022 r. zmieniające rozporządzenie delegowane (UE) 2021/2139 w odniesieniu do działalności gospodarczej w niektórych sektorach energetycznych oraz rozporządzenie delegowane (UE) 2021/2178 w odniesieniu do publicznego ujawniania szczególnych informacji w odniesieniu do tych rodzajów działalności gospodarczej: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX%3A32022R1214>.

⁵ ESG - akronim od angielskich słów Environmental (Środowisko), Social (Społeczeństwo) oraz Governance (z ang. Ład korporacyjny) oznaczający zbiór czynników niezwiązanych z czysto ekonomicznymi wskaźnikami rozwoju, raportowanych przez przedsiębiorstwa.

⁶ Greenwashing - rozdźwięk pomiędzy deklaracjami podmiotu w zakresie działań w obszarze ESG a jego rzeczywistymi działaniami.

Tabela 1 Najważniejsze bariery dla stosowania Taksonomii UE zdiagnozowane przez Grupę Roboczą

Wątpliwości interpretacyjne związane z technicznymi kryteriami kwalifikacji, zarówno w przypadku określania zgodności z realizacją celu środowiskowego, jak również z zasadą niewyrządzania poważnych szkód (DNSH), oraz brak jednoznacznych interpretacji, co uniemożliwia albo znacząco utrudnia klasyfikację działalności i ocenę zgodności z kryteriami

Wątpliwości dotyczące spójności wymogów TKK z polskim prawem

Zbyt duża ogólność definicji i brak szczegółowych wytycznych kwalifikacji technicznej dla „działalności na rzecz przejścia”, dająca możliwość wprowadzenia nadinterpretacji oraz działań *greenwashingowych*

Problem ze stosowaniem zasady nie wyrządzania poważnych szkód (DNSH):

Złożoność kryteriów DNSH

Zbyt duże obciążenie przedsiębiorców w zakresie oceny kryteriów DNSH wobec braku wymogu co do sposobu i formy potwierdzania, że ocena została przeprowadzona i dała wynik pozytywny, a także braku formuły weryfikacji deklaracji w tym zakresie

Brak przejrzystych przepisów dot. zasad raportowania i sposobu wyliczeń dla celu adaptacji i mitygacji do zmian klimatu

Brak jasności co do tego, kto jest niezależną stroną trzecią, która skutecznie potwierdzi redukcję emisji i spełnianie zasady DNSH

Problem z kwalifikowaniem projektów inwestycyjnych w toku realizacji, w tym w aspekcie projektów realizowanych na zlecenie klienta, pod kątem wymogów wskazanych w Taksonomii UE

Problemy ze zgodnością i oceną zgodności w zakresie minimalnych gwarancji (MG):

Brak świadomości po stronie przedsiębiorców w zakresie minimalnych gwarancji, brak procesów w przedsiębiorstwach pozwalających zarządzać tym obszarem oraz praktycznych wskazówek, co skutkuje ryzykiem niezgodności z minimalnymi gwarancjami

Brak ustandaryzowanego podejścia do raportowania minimalnych gwarancji i wytycznych dla przedsiębiorców w tym zakresie

Brak świadomości wśród przedsiębiorców o konieczności weryfikacji partnerów biznesowych z perspektywy minimalnych gwarancji

Brak podstawy prawnej do dostępu do informacji o partnerach biznesowych, w szczególności w zakresie minimalnych gwarancji albo innej formy wsparcia w pozyskiwaniu informacji lub ich weryfikacji, np. finansowego

Brak ścieżek i wytycznych, które mogłyby w jakimś stopniu automatyzować proces, szczególnie dla sektora małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP)

Problemy z obliczaniem śladu węglowego:

Brak możliwości określenia realnego śladu węglowego „zielonych” / deklarowanych jako „zielone” inwestycji, a zatem wykluczenia ryzyka *greenwashingu*

Brak powszechnie dostępnych narzędzi do obliczania śladu węglowego w ujęciu oceny cyklu życia (LCA). Brak wskazania na konkretną metodykę obliczania śladu węglowego, potrzebne jest wypracowanie jednolitej interpretacji dla każdego ujęcia śladu węglowego: emisji bezpośredniej i liczonej w LCA

Brak możliwości walidacji danych na podstawie powszechnie uznawanej bazy wskaźników emisyjności dla zapewnienia jakości z odpowiednim dostępem, celem ułatwienia i upowszechnienia liczenia śladu węglowego

Brak wiarygodnych danych o emisyjności produktów w UE i poza UE (np. brak podobnych rozwiązań jak niemiecka baza danych dla produktów budowlanych), w tym brak gotowej polskiej bazy deklaracji

Tabela 1 Najważniejsze bariery dla stosowania Taksonomii UE zdiagnozowane przez Grupę Roboczą

środowiskowych produktów (EPD) oraz dokładnych wytycznych (w tym na poziomie UE) dotyczących ustalania i weryfikowania granicznego podatku węglowego (CBAM)
Problem z weryfikowalnością danych dla emisji gazów cieplarnianych z zakresu 3
Brak dostępu do danych dotyczących CO ₂ w zasobach państwa albo brak przydatności tych zasobów (np. Krajowy Ośrodek Bilansowania i Zarządzania Emisjami - KOBiZE podaje wskaźniki przeliczeniowe tylko dla CO ₂ , a nie dla ekwiwalentu CO ₂)
Problem z konsolidacją danych w przypadku różnych rodzajów działalności ujętych w Taksonomii UE w ramach tej samej organizacji
Problem wysokich kosztów i braku wsparcia w zakresie raportowania:
Konieczność poświęcenia dużych zasobów czasowych i kadrowych w związku ze stosowaniem Taksonomii UE, czasem przekraczających możliwości przedsiębiorstwa
Ograniczona świadomość interesariuszy/ kooperantów w zakresie stosowania kryteriów Taksonomii UE w całym łańcuchu wartości, wynikająca z braku odpowiednich programów edukacyjnych dopasowanych do potrzeb sektorów
Wysokie koszty pozyskania wiarygodnych danych ze źródeł zewnętrznych niezbędnych do wyliczenia np. śladu węglowego/środowiskowego w całym cyklu życia (np. koszt dostępu do bazy Ecoinvent ⁷)
Brak odpowiednich procesów w przedsiębiorstwach
Brak proporcjonalnych wymagań regulacyjnych dla MŚP
Brak ustandaryzowanego podejścia do opracowywania planów dotyczących nakładów inwestycyjnych kwalifikujących się oraz zgodnych z Taksonomią UE
Problem z podejściem do Taksonomii UE przez przedsiębiorstwa, które muszą raportować, chociaż nie kwalifikują się do Taksonomii oraz przedsiębiorstwa poszukujące finansowania na działalność operacyjną, a nie inwestycyjną (dotychczasowe finansowania <i>no use of proceeds</i>)
Brak przykładów wdrożenia podejścia do raportowania na podstawie Taksonomii UE, zwłaszcza w przypadku sektora MŚP
Deficyt ekspertów na rynku wyspecjalizowanych w Taksonomii UE
Brak publicznego wsparcia finansowego na szkolenia, doradztwo, badania i analizy potwierdzające zgodność lub niezgodność działalności z Taksonomią, szczególnie dla MŚP
Niewystarczające do potrzeb sektorowych mechanizmy wsparcia finansujące zrównoważone inwestycje i umożliwiające sektorom implementację kosztownych technologii wspierających proces dekarbonizacji (takich jak np. CCS ⁸ , rozwiązania z obszaru gospodarki wodorowej)
Brak rozwiązań podatkowych (np. ulg podatkowych) wspierających proces raportowania oraz spełnienie wymogów taksonomicznych
Konieczność nadmiernego zaangażowania pracowników firmy (koszt, czas) w przygotowanie informacji dot. ESG dla różnych banków i instytucji finansowych

⁷ Ecoinvent - baza danych LCA zbierająca dane z całego świata dla energii, zaopatrzenia, chemikaliów, metali, rolnictwa, gospodarki odpadami i transportu.

⁸ CCS - proces polegający na wychwytywaniu dwutlenku węgla ze spalin oraz jego (podziemnemu) magazynowaniu.

Tabela 1 Najważniejsze bariery dla stosowania Taksonomii UE zdiagnozowane przez Grupę Roboczą

Brak adekwatnego okresu przejściowego na dostosowanie dla instytucji finansowych udzielających kredytów lub zapewniających inne instrumenty finansowania do oczekiwanych regulacji z obszaru budownictwa, energetyki, cementu oraz produkcji chemicznej oraz transportu lądowego

Zidentyfikowane bariery w namacalnym wymiarze przekładają się głównie na niedostateczną jakość dotychczasowego raportowania na podstawie Taksonomii UE przez polskie przedsiębiorstwa w zakresie m.in. stosowania szablonu ujawnień i prawidłowości jego wypełnienia, lakoniczności podawanych informacji, czy ignorowania tabel dotyczących raportowania ekspozycji na działalność związaną z gazem ziemnym i energią jądrową.

Kluczowe rekomendacje wypracowane przez Grupę Roboczą

Kluczowe rekomendacje wypracowane przez Grupę Roboczą obejmują następujące 6 obszarów:

1. Ułatwienie dostępu do danych taksonomicznych,
2. Zapewnienie zgodności z Taksonomią UE, a w szczególności zwiększenie wiarygodności w zakresie wnoszenia istotnego wkładu w realizację celów środowiskowych w rozumieniu technicznych kryteriów kwalifikacji (TKK),
3. Wsparcie w stosowaniu kryteriów DNSH,
4. Wsparcie w zakresie stosowania minimalnych gwarancji,
5. Wsparcie w zakresie obliczania śladu węglowego,
6. Obniżenie kosztów raportowania w ramach Taksonomii UE i wsparcie w tym zakresie.

W tabelach nr 2-7 przedstawiono zestawienie rekomendacji w rozbiciu na poszczególne obszary. W niniejszym zestawieniu uwzględniono kluczowe rekomendacje ze strony Zespołu roboczego, jednak szczegółowe rekomendacje wypracowane przez Zespół (zarówno o charakterze sektorowym, jak i horyzontalnym) znajdują się w załączeniu do niniejszego raportu.

Tabele zawierające rekomendacje Grupy Roboczej określają:

- uzasadnienie interwencji, tj. barierę, której usunięciu ma służyć wdrożenie rekomendacji,
- oczekiwany skutek, czyli stan, który powinien być osiągnięty dzięki wdrożeniu rekomendacji,
- działanie do podjęcia, czyli właściwe brzmienie rekomendacji,
- perspektywę czasową podjęcia działania, definiowaną jako: **S** – gdy działanie ma być podjęte w terminie 1 roku od opublikowania Mapy Drogowej; **M** – ...w terminie 2 lat od...; **L** – ...w terminie 5 lat od...,
- interesariuszy odpowiedzialnych za podjęcie działania, czyli instytucje przewidziane do wdrażania rekomendacji, publiczne lub prywatne, które w procesie wdrażania rekomendacji wymagają wsparcia lub przychylności ze strony instytucji publicznych,
- KPI (*Key Performance Indicator*, „kluczowy wskaźnik efektywności”) rozumiany jako wskaźnik pozwalający na monitorowanie wdrażania rekomendacji lub zweryfikowanie, czy dana rekomendacja została wdrożona.

Tabela 2. Rekomendacje w zakresie ułatwienia dostępu do danych taksonomicznych

Uzasadnienie interwencji	Oczekiwany skutek	Działania do podjęcia	Perspektywa czasowa podjęcia działania	Interesariusze odpowiedzialni za podjęcie działania	KPI
Ograniczony dostęp do danych niezbędnych do raportowania na podstawie Taksonomii UE	Uczestnicy rynku finansowego mają dostęp do danych taksonomicznych przedsiębiorstw niefinansowych	Dostarczenie platformy, w ramach której będą ujawniane dane taksonomiczne raportowane przez spółki notowane na giełdzie	S	Inicjatywa zewnętrzna	Na polskim rynku funkcjonuje co najmniej 1 baza danych ESG obejmująca dane taksonomiczne
	Inwestorzy oraz użytkownicy indywidualni mają dostęp do danych taksonomicznych ujawnianych przez spółki giełdowe				
Przedsiębiorstwa niefinansowe mają dostęp do danych taksonomicznych raportowanych przez przedsiębiorstwa w swoim łańcuchu dostaw	Umożliwienie MŚP nieobjętym obowiązkiem raportowania w ramach Taksonomii UE ujawniania danych taksonomicznych interesujących ich kontrahentów w publicznej, centralnej bazie danych	S	Administrator bazy danych		
Możliwe techniczne trudności z dostępnością danych ujawnianych w bazie danych taksonomicznych, wynikające z formatu, w jakim są przekazywane i udostępniane	Dane są dostępne w formacie przyjaznym do pobrania dla potencjalnych użytkowników bazy danych	Opracowanie bezpłatnego narzędzia do podpisywania i wysyłania pliku z danymi taksonomicznymi dla podmiotów, których dane nie będą automatycznie importowane do bazy z raportów ESG	S	Administrator bazy danych	Odpowiednia treść technicznych wytycznych odnoszących się do obsługi bazy danych
		Udostępnianie danych w formatach CSV lub XML, do pobrania i otwarcia w arkuszu kalkulacyjnym (np. Excel)	S	Administrator bazy danych	

Uzasadnienie interwencji	Oczekiwany skutek	Działania do podjęcia	Perspektywa czasowa podjęcia działania	Interesariusze odpowiedzialni za podjęcie działania	KPI
Potencjalny wysoki koszt pobierania danych	Dane są udostępniane każdej zainteresowanej stronie bezpłatnie, przynajmniej częściowo	Udostępnienie wszystkich danych bezpłatnie albo co najmniej określenie, jaki rozmiar paczki danych lub dane jakiej maksymalnej liczby podmiotów udostępniane są bezpłatnie	S	Administrator bazy danych	Odpowiednia treść regulaminu określającego warunki korzystania z bazy danych
		Zapewnienie bezpłatnego dostępu do bazy danych organom administracji publicznej, uczelniom wyższym, ośrodkom badawczym oraz Polskiemu Centrum Kompetencji w obszarze Zrównoważonych Finansów ⁹	S	Administrator bazy danych	

⁹ Postulat utworzenia Polskiego Centrum Kompetencji w obszarze Zrównoważonych Finansów był przedmiotem szerszej dyskusji w ramach Grupy Roboczej ds. edukacji, badań i szkoleń w obszarze zrównoważonych finansów. Powołanie Polskiego Centrum Kompetencji będzie jednym z działań Mapy Drogowej Zrównoważonych Finansów. Zakres jego działania zostanie określony w toku prac.

Tabela 3. Rekomendacje w zakresie ułatwienia zapewnienia zgodności z Taksonomią UE, a w szczególności zwiększenia wiarygodności w zakresie wnoszenia istotnego wkładu w realizację celów środowiskowych w rozumieniu technicznych kryteriów kwalifikacji (TKK)

Uzasadnienie interwencji	Oczekiwany skutek	Działania do podjęcia	Perspektywa czasowa podjęcia działania	Interesariusze odpowiedzialni za podjęcie działania	KPI
Niewystarczające mechanizmy wsparcia umożliwiające przedsiębiorstwom obniżenie emisyjności i tym samym dostosowanie się do Taksonomii UE	Otoczenie prawno-instytucjonalne sprzyjające technologiom umożliwiającym redukcję emisji CO ₂	Dalsze zmiany regulacji w zakresie technologii wychwytu, transportu i podziemnego składowania CO ₂ , szczególnie w kierunku umożliwienia podziemnego składowania CO ₂ na lądzie	S/M	Ministerstwo właściwe ds. klimatu i środowiska	Znowelizowane rozporządzenie w sprawie obszarów, na których dopuszcza się lokalizowanie kompleksu podziemnego składowania dwutlenku węgla
		Opracowanie i przyjęcie krajowej strategii wychwytu, transportu i składowania CO ₂ , obejmującej w szczególności branżę przemysłowe	S/M	Ministerstwo właściwe ds. klimatu i środowiska	Strategia przyjęta przez Radę Ministrów jako oficjalny strategiczny dokument państwowy
		Opracowanie i wdrożenie regulacji wspierających rozwój gospodarki wodorowej, w szczególności z perspektywy przedsiębiorstw wykorzystujących wodór w procesach produkcyjnych	S/M	Ministerstwo właściwe ds. klimatu i środowiska	Uchwalenie zespołu przepisów określanego zbiorczo jako „Prawo wodorowe”
		Kontynuacja działań wspierających rozwój gospodarki wodorowej, np. programów publicznego wsparcia finansowego dla inwestycji infrastrukturalnych, szczegółowych zasad współpracy sektora prywatnego z państwem	S, M i L	Ministerstwo właściwe ds. klimatu i środowiska	Ewentualna aktualizacja i realizacja Polskiej Strategii Wodorowej

<p>Liczne ryzyka związane z nieznanymi relacjami między Taksonomią UE a polskimi przepisami: ryzyko rozbieżności regulacji unijnych i krajowych, ryzyko dublowania przepisów oraz ryzyko niewykorzystania potencjału już obowiązujących przepisów w procesie wdrażania Taksonomii UE</p>	<p>Relacja polskiego prawa do Taksonomii UE jest przeanalizowana i komunikowana wszystkim zainteresowanym stronom</p>	<p>Przygotowanie analizy relacji polskich przepisów prawa do Taksonomii UE uwzględniającej:</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ luki w polskim systemie prawa i rekomendacje co do ich uzupełnienia, ■ kolizje pomiędzy Taksonomią UE oraz przepisami polskimi wraz z propozycjami ich rozwiązania, ■ powiązania pomiędzy Taksonomią UE a polskimi przepisami, tj. w jakim stopniu standardy i dokumenty przewidziane prawem krajowym pokrywają się z wymogami Taksonomii UE (w obszarze TKK, zasady DNSH oraz minimalnych gwarancji), ■ dokumenty wymagane Taksonomią UE, niezbędne do potwierdzenia zgodności z Taksonomią UE, a niefunkcjonujące w polskim porządku prawnym, ■ proponowanie wytycznych względem obszarów pozostających poza sferą regulacji krajowej 	<p style="text-align: center;">M</p>	<p>Inicjatywa zewnętrzna, Polskie Centrum Kompetencji w obszarze Zrównoważonych Finansów</p>	<p>Przygotowanie raportu z analizą prawną i rekomendacjami oraz udostępnienie w ramach Polskiego Centrum Kompetencji w obszarze Zrównoważonych Finansów</p>
--	---	---	---	--	---

<p>Liczne wątpliwości interpretacyjne w obszarze Taksonomii UE po stronie przedsiębiorstw</p>	<p>Zainteresowane strony, a w szczególności podmioty objęte obowiązkiem raportowania w ramach Taksonomii UE, mają dostęp do bezpłatnej bazy wiedzy i tematycznych szkoleń w obszarze Taksonomii UE, co zapewni jednolite stosowanie Taksonomii UE na poziomie przedsiębiorstw w Polsce</p>	<p>Podniesienie potrzeby utworzenia na poziomie UE punktu kontaktowego wspierającego w interpretacji wymogów Taksonomii UE. Unijny punkt kontaktowy uwzględniłby bibliotekę materiałów informacyjnych i interpretacyjnych opracowanych nie tylko przez KE, ale także przez jednostki odpowiedzialne za wdrażanie Taksonomii UE w poszczególnych państwach członkowskich. Materiały ujęte w bibliotece powinny być dostępne w każdym języku urzędowym UE</p>	<p>S/M</p>	<p>Ministerstwo właściwe ds. gospodarki we współpracy z Ministerstwem właściwym ds. klimatu i środowiska oraz Ministerstwem ds. finansów</p>	<p>Podjęcie dialogu z Komisją Europejską ws. potrzeby utworzenia unijnego punktu kontaktowego (np. w ramach Platformy ds. Zrównoważonych Finansów przy UE)</p>
		<p>Stworzenie bezpłatnego polskiego punktu kontaktowego, do którego podmioty zainteresowane mogłyby zgłaszać wątpliwości dotyczące stosowania wymogów Taksonomii UE. Do zadań punktu kontaktowego należałyby m.in.:</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ prowadzenie portalu zawierającego materiały edukacyjne związane z Taksonomią UE, ■ opracowanie przewodnika/wytycznych służących stosowaniu kryteriów zgodności z Taksonomią (w ramach TKK, zasady DNSH, minimalnych gwarancji) dla wszystkich działalności gospodarczych kwalifikujących się do Taksonomii UE, ■ opracowanie materiałów informacyjnych w języku polskim o dostępnych standardach i wytycznych, związanych z Taksonomią 	<p>S/M</p>	<p>Polskie Centrum Kompetencji w obszarze Zrównoważonych Finansów</p>	<p>Portal internetowy zapewniający dostęp do krajowego punktu kontaktowego i publikowanych materiałów oraz informacji o szkoleniach</p>

		<p>UE publikowanych przez KE i państwa członkowskie UE,</p> <ul style="list-style-type: none"> organizacja szkoleń w obszarze stosowania Taksonomii UE 			
Niepewność wśród przedsiębiorstw niefinansowych, jak oceniać zgodność z Taksonomią UE przypadku zmian w aktach delegowanych do rozporządzenia w sprawie Taksonomii UE	Wypracowany sposób postępowania w celu zapewnienia ciągłego, skutecznego spełniania wymogów Taksonomii UE przez przedsiębiorstwa niefinansowe	Opracowanie krajowych wytycznych postępowania w procesie oceny zgodności z Taksonomią na wypadek wystąpienia zmian w aktach delegowanych do Rozporządzenia ws. Taksonomii UE na podstawie ewentualnych wytycznych KE	S	Polskie Centrum Kompetencji w obszarze Zrównoważonych Finansów	Publikacja udostępniona w ramach krajowego punktu kontaktowego
Trudności z zapewnieniem pełnej zgodności z Taksonomią UE, co może ograniczać stosowanie Taksonomii UE i jej wpływ na zrównoważoną transformację polskiej gospodarki	Zewnętrzna motywacja do dążenia do pełnej zgodności danej działalności gospodarczej lub inwestycji z Taksonomią UE oraz szersze stosowanie Taksonomii UE	Opracowanie krajowych wytycznych co do sposobu uwzględniania działalności gospodarczych i inwestycji częściowo zgodnych z Taksonomią UE w raportowaniu w ramach Taksonomii UE	S	Polskie Centrum Kompetencji w obszarze Zrównoważonych Finansów	Wytyczne udostępnione w ramach krajowego punktu kontaktowego
		Przeanalizowanie możliwości publicznego wsparcia finansowego, fiskalnego i regulacyjnego dla podmiotów dążących do zapewnienia zgodności swojej działalności z Taksonomią UE	S	Polskie Centrum Kompetencji w obszarze Zrównoważonych Finansów oraz Ministerstwo ds. finansów	Dokument definiujący potencjalny zakres uwzględniania wymogów Taksonomii UE w krajowych publicznych programach wsparcia finansowego oraz w udogodnieniach regulacyjnych i fiskalnych upubliczniony na stronach internetowych administracji rządowej
		Uwzględnianie spełniania wymogów Taksonomii UE, także częściowego, w przetargach publicznych, przy zapewnieniu okresu przejściowego na dostosowanie się do wymogów Taksonomii UE przez potencjalnych oferentów	S/M	Urząd Zamówień Publicznych Ministerstwo właściwe ds. gospodarki	Nowelizacja ustawy Prawo zamówień publicznych lub zmiany w Polityce Zakupowej Państwa

Brak polskojęzycznych norm, do których odwołuje się Taksonomia UE (również opóźnienie w tłumaczeniu aktów lub też pewne niespójności tekstów) oraz polskojęzycznych materiałów dotyczących Taksonomii UE (np. przetłumaczonych publikacji unijnej Platformy Zrównoważonych Finansów ¹⁰ czy EU Taxonomy Navigator ¹¹)	Dostępne polskojęzyczne wersje wszystkich norm, do których odwołuje się Taksonomia UE	Przetłumaczenie na j. polski wszystkich norm, do których odwołuje się Taksonomia UE	M	Polskie Centrum Kompetencji w obszarze Zrównoważonych Finansów, Polski Komitet Normalizacyjny	Normy dotyczące stosowania Taksonomii UE są dostępne w j. polskim
	Dostępne polskojęzyczne materiały edukacyjne, w tym przetłumaczone publikacje unijnej Platformy Zrównoważonych Finansów	Przetłumaczenie na język polski materiałów dotyczących Taksonomii UE, w szczególności publikacji i narzędzi udostępnianych przez Komisję Europejską i unijną Platformę Zrównoważonych Finansów, np. wytycznych dot. minimalnych gwarancji	S	Ministerstwo właściwe ds. gospodarki (w zakresie koordynacji spraw związanych z Taksonomią UE na szczeblu UE)	Wystąpienie z prośbą do Komisji Europejskiej o przetłumaczenie materiałów na j. polski
Ryzyko braku koordynacji działań prowadzonych przez administrację publiczną w zakresie Taksonomii UE	Pełna koordynacja działań prowadzonych przez administrację publiczną w zakresie spraw związanych z Taksonomią UE	Powołanie międzyresortowego zespołu ds. Taksonomii UE z udziałem wszystkich odpowiednich resortów i państwowych organów nadzoru	S, M, L	Kancelaria Prezesa Rady Ministrów	Funkcjonujący międzyresortowy zespół ds. Taksonomii UE
Potrzeba stałej współpracy przedstawicieli sektorów objętych wymogami Taksonomii UE z przedstawicielami administracji publicznej w celu monitorowania postępów w implementacji	Bieżąca identyfikacja problemów związanych z wdrażaniem Taksonomii UE, ocena postępów w jej wdrażaniu i projektowanie działań korygujących	Utworzenie Platformy ds. Taksonomii UE złożonej z przedstawicieli odpowiednich organów administracji publicznej, przedstawicieli sektorów gospodarki, przedsiębiorców, pracodawców lub ich stowarzyszeń, a także związków zawodowych. Platforma służyłaby	S, M, L	Ministerstwo właściwe ds. finansów Ministerstwo właściwe ds. gospodarki Ministerstwo właściwe ds. budownictwa, planowania przestrzennego oraz mieszkalnictwa	Utworzenie Platformy ds. Taksonomii UE i zapewnienie jej funkcjonowania

¹⁰ https://finance.ec.europa.eu/sustainable-finance/overview-sustainable-finance/platform-sustainable-finance_en.

¹¹ <https://ec.europa.eu/sustainable-finance-taxonomy/>.

<p>Taksonomii UE i planowania proponowanych interwencji</p>		<p>administracji publicznej jako ciało konsultacyjne w zakresie:</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ zmiany polskich przepisów, ■ postulowania zmian w Taksonomii UE na poziomie prawa unijnego, ■ wniosków do KE o wsparcie w stosowaniu Taksonomii UE, ■ interpretacji wymogów Taksonomii UE (TKK, zasady DNSH, minimalnych gwarancji) według najlepszej wiedzy polskiego rynku oraz zgodnie z ewentualnymi wytycznymi KE 		<p>Ministerstwo właściwe ds. klimatu i środowiska Ministerstwo właściwe ds. energii Ministerstwo właściwe ds. pracy Krajowy Punkt Kontaktowy OECD ds. odpowiedzialnego biznesu Przedstawiciele stowarzyszeń branżowych, organizacji pracodawców i związków zawodowych</p>	
---	--	--	--	---	--

Tabela 4. Rekomendacje w obszarze wsparcia w stosowaniu zasady DNSH

Uzasadnienie interwencji	Oczekiwany skutek	Działania do podjęcia	Perspektywa czasowa podjęcia działania	Interesariusze odpowiedzialni za podjęcie działania	KPI
Potrzeba uproszczenia i upowszechnienia stosowania zasady DNSH	Zasada DNSH jest szerzej stosowana dzięki jej powiązaniu z krajowymi przepisami o ocenach oddziaływania na środowisko	Wprowadzenie do ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko przepisów mówiących o tym, że w postępowaniu w sprawie wydania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach jeden z organów biorących udział w postępowaniu może przeanalizować spełnianie wymogów zasady DNSH i wykazać to w uzasadnieniu decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach - DoŚU (na wzór art. 66 ust. 5 dot. pozwoleń zintegrowanych)	S	Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska, Ministerstwo właściwe ds. klimatu i środowiska	Zmiany w ustawie
Brak jasności co do stosowania zasady DNSH na różnych etapach inwestycji: w momencie rozpoczęcia, w trakcie realizacji i w momencie zakończenia	Stosowanie zasady DNSH na różnych etapach inwestycji jest ustandaryzowane, co umożliwi refundację kosztów dla projektów aplikujących o dofinansowanie z funduszy UE na realizację inwestycji pro środowiskowych	Opracowanie wytycznych w zakresie stosowania zasady DNSH dla projektów w momencie rozpoczęcia inwestycji, w trakcie jej realizacji oraz w momencie jej zakończenia dla przedsiębiorstw	M/L	Ministerstwo właściwe ds. rozwoju regionalnego, Polskie Centrum Kompetencji w obszarze Zrównoważonych Finansów	Wytyczne udostępnione w ramach krajowego punktu kontaktowego
		Opracowanie stanowiska dla Instytucji Zarządzających funduszami UE na temat stosowania zasady DNSH w przypadku inwestycji będących w trakcie realizacji, które w dopiero będą aplikowały o dofinansowanie	M/L	Ministerstwo właściwe ds. rozwoju regionalnego	Upubliczniona treść stanowiska

Uzasadnienie interwencji	Oczekiwany skutek	Działania do podjęcia	Perspektywa czasowa podjęcia działania	Interesariusze odpowiedzialni za podjęcie działania	KPI
		ze środków UE i będą rozliczane w przyszłości			
Brak wytycznych w zakresie wdrażania zasady DNSH	Odpowiednie przepisy prawa krajowego odnoszą się do zasady DNSH	Weryfikacja prawa krajowego pod kątem potrzeby wprowadzenia zmian wynikających z rozporządzenia DNSH (np. ustawy Prawo ochrony środowiska, ustawy o odpadach, ustawy Prawo budowlane, inne)	S	Ministerstwo właściwe ds. środowiska i klimatu, Ministerstwo właściwe ds. budownictwa	Uchwalona zmiana ustawy oraz wydane rozporządzenie
Subiektywne rozumienie kryteriów zasady DNSH i mnogość jej interpretacji	Zasada DNSH jest jednolicie stosowana na rynku	Opracowanie wytycznych w odniesieniu do poszczególnych Dodatków do rozporządzenia delegowanego UE 2021/2139 ¹² : <ul style="list-style-type: none"> ■ A - Wytyczne dla poszczególnych sektorów, ■ B - Wytyczne dla poszczególnych sektorów, ■ C - Wykaz substancji dla poszczególnych sektorów, ■ D - Ograniczenie obowiązku do katalogu przedsięwzięć faktycznie kwalifikujących się do oceny oddziaływania na środowisko (OOS) i tylko do nowych inwestycji. 	M	Ministerstwo właściwe ds. rozwoju regionalnego, Polskie Centrum Kompetencji w obszarze Zrównoważonych Finansów	Wytyczne udostępnione w ramach krajowego punktu kontaktowego

¹² Rozporządzenie delegowane Komisji (UE) 2021/2139 z dnia 4 czerwca 2021 r. uzupełniające rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/852 poprzez ustanowienie technicznych kryteriów kwalifikacji służących określeniu warunków, na jakich dana działalność gospodarcza kwalifikuje się jako wnosząca istotny wkład w łagodzenie zmian klimatu lub w adaptację do zmian klimatu, a także określeniu, czy ta działalność gospodarcza nie wyrządza poważnych szkód względem żadnego z pozostałych celów środowiskowych.

Uzasadnienie interwencji	Oczekiwany skutek	Działania do podjęcia	Perspektywa czasowa podjęcia działania	Interesariusze odpowiedzialni za podjęcie działania	KPI
Nieprecyzyjne wymagania dotyczące stosowania zasady DNSH przez przedsiębiorstwa niefinansowe i instytucje finansowe	Ocena spełniania wymogów zasady DNSH jest ujednoczona	Doprecyzowanie pojęcia „niezależnej strony trzeciej/niezależnej zewnętrznej jednostki certyfikującej” na gruncie krajowym przy uwzględnieniu wytycznych Komisji Europejskiej ¹³ . Wytyczne odnosiłyby się do dokumentów poświadczających i metodologii bazujących na publicznie dostępnych danych dla „niezależnej strony trzeciej”	S	Ministerstwo ds. rozwoju regionalnego, Polskie Centrum Kompetencji w obszarze Zrównoważonych Finansów	Wytyczne udostępnione w ramach krajowego punktu kontaktowego
	Instytucje finansowe stosują jednolite kryteria przy weryfikowaniu spełniania wymogów zasady DNSH przez swoich klientów	Wypracowanie wytycznych dla instytucji finansowych uwzględniających najlepsze oraz wadliwe i nieefektywne praktyki w zakresie podejścia do weryfikacji spełniania wymogów zasady DNSH przez klientów instytucji finansowych	S/M	Urząd Komisji Nadzoru Finansowego, Związek Banków Polskich	Wytyczne udostępnione na stronach internetowych organów nadzoru
Nieprecyzyjne wymagania dotyczące stosowania zapisów rozporządzenia delegowanego Komisji (UE) 2021/2139 w zakresie Dodatku A (analiza fizycznych ryzyk klimatycznych)	Analizowanie fizycznych ryzyk klimatycznych jest ujednoczone na polskim rynku	Wypracowanie wytycznych obejmujących najważniejsze elementy, jakie powinna obejmować ocena fizycznych ryzyk klimatycznych oraz wypracowanie mapy zagrożeń fizycznymi ryzykami klimatycznymi określonymi w Taksonomii UE na terenie Polski	S	Ministerstwo właściwe ds. klimatu, Ministerstwo ds. rozwoju regionalnego, Polskie Centrum Kompetencji w obszarze Zrównoważonych Finansów	Wytyczne wraz z mapą udostępnione w ramach krajowego punktu kontaktowego

¹³ Zawiadomienie Komisji w sprawie interpretacji i wykonania niektórych przepisów prawnych aktu delegowanego UE w sprawie unijnej systematyki dotyczącej zmiany klimatu ustanawiającego techniczne kryteria kwalifikacji w odniesieniu do tych rodzajów działalności gospodarczej, która wnosi istotny wkład łagodzenie zmiany klimatu lub adaptację do zmiany klimatu i nie wyrządza poważnych szkód względem żadnego z pozostałych celów środowiskowych (C/2023/267): https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/HTML/?uri=OJ:C_202300267.

Uzasadnienie interwencji	Oczekiwany skutek	Działania do podjęcia	Perspektywa czasowa podjęcia działania	Interesariusze odpowiedzialni za podjęcie działania	KPI
Rozbieżne plany gospodarowania wodami wśród państw członkowskich UE, a są one punktem odniesienia przy badaniu zgodności zgodnie z Dodatkiem B z rozporządzenia delegowanego Komisji (UE) 2021/2139	Weryfikacja spełnienia wymogów zasady DNSH pod kątem zrównoważonego wykorzystywania i ochrony zasobów wodnych i morskich jest ujednoczona na polskim rynku	Wypracowanie wytycznych w zakresie oceny spełnienia wymogów zasady DNSH pod kątem zrównoważonego wykorzystywania i ochrony zasobów wodnych i morskich. Wytyczne obejmowałyby najlepsze praktyki oraz źródła danych	M	Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska, Państwowe Gospodarstwo Wodne „Wody Polskie”, Ministerstwo ds. rozwoju regionalnego, Polskie Centrum Kompetencji w obszarze Zrównoważonych Finansów	Wytyczne udostępnione w ramach krajowego punktu kontaktowego
Nieprecyzyjne wymagania dotyczące stosowania Dodatku C z rozporządzenia delegowanego Komisji (UE) 2021/2139 (zapobieganie zanieczyszczeniom i ich kontroli)	Weryfikacja spełnienia wymogów zasady DNSH pod kątem zapobiegania zanieczyszczeniom i ich kontroli jest ujednoczona na polskim rynku	Stworzenie wykazu substancji i chemikaliów, które nie powinny być obecne ani stosowane w ramach działalności gospodarczej w rozumieniu Dodatku C oraz w razie potrzeby jego aktualizacja	M	Ministerstwo ds. środowiska, Biuro do spraw Substancji Chemicznych, Ministerstwo ds. rozwoju regionalnego, Polskie Centrum Kompetencji w obszarze Zrównoważonych Finansów	Wykaz udostępniony w ramach krajowego punktu kontaktowego
Nieprecyzyjne wymagania dotyczące stosowania Dodatku D z rozporządzenia delegowanego Komisji (UE) 2021/2139 (ochrona i odbudowa bioróżnorodności i ekosystemów)	Weryfikacja spełnienia wymogów zasady DNSH pod kątem ochrony i odbudowy bioróżnorodności i ekosystemów jest ujednoczona na polskim rynku	Wypracowanie wytycznych w zakresie oceny spełnienia wymogów zasady DNSH pod kątem ochrony i odbudowy bioróżnorodności i ekosystemów dotyczącego OOS dla przedsięwzięć mających miejsce	M	Ministerstwo ds. środowiska, Ministerstwo ds. rozwoju regionalnego	Wytyczne udostępnione w ramach krajowego punktu kontaktowego

Uzasadnienie interwencji	Oczekiwany skutek	Działania do podjęcia	Perspektywa czasowa podjęcia działania	Interesariusze odpowiedzialni za podjęcie działania	KPI
		przed wejściem w życie unijnej dyrektywy 2011/92 ¹⁴			

¹⁴ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/92/UE z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie oceny skutków wywieranych przez niektóre przedsięwzięcia publiczne i prywatne na środowisko.

Tabela 5. Rekomendacje w obszarze wsparcie w zakresie stosowania minimalnych gwarancji (MG)

Uzasadnienie interwencji	Oczekiwany skutek	Działania do podjęcia	Perspektywa czasowa podjęcia działania	Interesariusze odpowiedzialni za podjęcie działania	KPI
Brak świadomości kadry zarządzającej co do znaczenia MG oraz operacyjnego wymiaru zgodności z MG	Większa wiedza, również operacyjna, na temat minimalnych gwarancji	Ujęcie tematu MG w programie konferencji dla kadry zarządzającej organizowanych na poziomie ministerialnym, w ramach których zorganizowane zostanie ponadto cykl konsultacji (indywidualnych) dla prezesów i wyższej kadry zarządzającej o znaczeniu MG	S	Ministerstwo ds. rozwoju regionalnego, Krajowy Punkt Kontaktowy OECD (KPK OECD), Ministerstwo właściwe ds. pracy, Stowarzyszenie Emitentów Giełdowych (SEG), Krajowa Izba Gospodarcza (KIG), organizacje branżowe, organizacje wyspecjalizowane w tematyce praw człowieka	Przynajmniej 1 konferencja tematyczna zorganizowana na poziomie ministerialnym
Brak wiedzy o prawach człowieka w organizacji wśród pracowników i ich reprezentacji	Wsparcie w zakresie edukacji pracowników w obszarze praw człowieka	Opracowanie materiałów edukacyjnych (w tym branżowych) i narzędzi do przekazywania wiedzy o prawach człowieka	S/M	Ministerstwo ds. polityki regionalnej, KPK OECD, Ministerstwo właściwe ds. pracy, organizacje branżowe, organizacje pracownicze, organizacje wyspecjalizowane w tematyce praw człowieka, Polskie Centrum Kompetencji w obszarze	Dostępne webinaria i szkolenia z podstawowej wiedzy dotyczącej przestrzegania praw człowieka w działalności gospodarczej w ramach krajowego punktu kontaktowego

Uzasadnienie interwencji	Oczekiwany skutek	Działania do podjęcia	Perspektywa czasowa podjęcia działania	Interesariusze odpowiedzialni za podjęcie działania	KPI
				Zrównoważonych Finansów	
Brak prostego w użyciu źródła informacji nt. zasady MG	Istnieje prosta ścieżka pomagająca w zrozumieniu zasady MG, jej znaczenia dla organizacji, kompletnej listy kryteriów odniesionych do realiów polskich i ich operacyjnego wymiaru	Stworzenie portalu zawierającego dobre praktyki, przykładowe polityki i strategię związane ze spełnieniem MG, z uwzględnieniem wymagań prawa (w tym międzynarodowego, ratyfikowanego przez Polskę) i międzynarodowych standardów w zakresie przestrzegania praw człowieka, przeciwdziałania korupcji, polityki podatkowej i uczciwej konkurencji, skutecznych mechanizmów skargowych. Udostępniana wiedza byłaby zróżnicowana w zależności od charakterystyki przedsiębiorstwa (jego wielkości i działalności) i uwzględniałaby różne obszary organizacji	S/M	Ministerstwo właściwe ds. pracy, Polskie Centrum Kompetencji w obszarze Zrównoważonych Finansów	Funkcjonujący portal internetowy z bazą wiedzy w ramach krajowego punktu kontaktowego
Subiektywne rozumienie MG, mnogość ich interpretacji	Jednolite podejście w zakresie stosowania MG w różnych obszarach	Opracowanie przewodnika w zakresie jednolitej interpretacji kryteriów MG (wraz z przykładami ich udokumentowania) dla organizacji w różnych obszarach jej działania w zależności od jej wielkości, łańcucha wartości i branży. Publikacja uwzględniałaby dobre, jak i wadliwe/nieefektywne praktyki	M	Ministerstwo właściwe ds. pracy, Polskie Centrum Kompetencji w obszarze Zrównoważonych Finansów	Przewodnik udostępniony w ramach krajowego punktu kontaktowego
Ograniczony dostęp do informacji o nieprawidłowościach w ramach przedsiębiorstwa	Większy przepływ informacji o naruszeniach MG w ramach przedsiębiorstwa	Ujęcie kwestii wykorzystania dialogu zakładowego, reprezentacji pracowniczych, związków zawodowych, w tym europejskich rad zakładowych, jako kanału komunikacji o potencjalnych nieprawidłowościach, ryzyku	M		

Uzasadnienie interwencji	Oczekiwany skutek	Działania do podjęcia	Perspektywa czasowa podjęcia działania	Interesariusze odpowiedzialni za podjęcie działania	KPI
		naruszeń praw człowieka, środkach zapobiegawczych i zaradczych w przewodniku po MG			
Brak wiedzy w jaki sposób można sprawdzić kontrahenta w zakresie skutecznego przestrzegania praw człowieka w miejscu pracy	Dostęp do informacji o ryzyku łamania praw człowieka przez dany podmiot	Podjęcie dialogu z Państwową Inspekcją Pracy o możliwości przygotowania bazy podmiotów, w których przeprowadzono kontrolę w miejscu pracy oraz wyników tej kontroli, wraz z linkiem do wzoru wniosku o udostępnienie informacji publicznej oraz instrukcją jak go wypełnić. Dialog z PIP obejmowałby również ustanowienie terminu na udostępnienie informacji	M	Państwowa Inspekcja Pracy (PIP)	Stanowisko PIP w sprawie uruchomienia bazy i ewentualnych warunków, na jakich miałyby ona funkcjonować
Brak przykładowych wskazówek dotyczących weryfikacji przestrzegania MG	Łatwa i porównywalna weryfikacja spełnienia zasady MG	Przygotowanie wytycznych dot. udowadniania spełnienia kryteriów MG i metodyk z tym związanych bazujących na publicznie dostępnych danych od niezależnej strony trzeciej i dostępnych dla wszystkich zainteresowanych; wytyczne dostosowane do wielkości firmy, profilu działalności	S/M	Ministerstwo właściwe ds. pracy Polskie Centrum Kompetencji w obszarze Zrównoważonych Finansów	Wytyczne udostępnione w ramach krajowego punktu kontaktowego
	Wypracowanie jednolitego podejścia w zakresie stosowania MG w różnych obszarach	Przygotowanie stanowiska dla Instytucji Zarządzających funduszami UE na temat oceny stosowania się do zasady minimalnych gwarancji dla przedsiębiorstw startujących w przetargach publicznych lub korzystających z pomocy publicznej	S/M	Ministerstwo właściwe ds. pracy, Ministerstwo właściwe ds. rozwoju regionalnego	Stanowisko opublikowane na stronach administracji rządowej
	Wypracowanie jednolitego podejścia pod kątem weryfikacji oceny spełniania wymogów MG dla	Wypracowanie wytycznych i wskazanie najlepszych praktyk w zakresie podejścia do weryfikacji zasady minimalnych gwarancji przez instytucje finansowe	S	Urząd Komisji Nadzoru Finansowego, Związek Banków Polskich	Wytyczne opublikowane przez organ nadzoru

Uzasadnienie interwencji	Oczekiwany skutek	Działania do podjęcia	Perspektywa czasowa podjęcia działania	Interesariusze odpowiedzialni za podjęcie działania	KPI
	instytucji finansowych przez ich klientów				
Brak przykładowych wskazówek na temat ujawniania dostawców i partnerów biznesowych w łańcuchach wartości, co utrudnia współpracę między podmiotami na rzecz przestrzegania praw człowieka	Możliwość przestrzegania MG w łańcuchu wartości oraz możliwość współpracy pomiędzy podmiotami, które mają tych samych partnerów biznesowych/dostawców w na rzecz przestrzegania przez nich praw człowieka	Przygotowanie wytycznych dot. ujawniania dostawców i partnerów biznesowych	M	Ministerstwo właściwe ds. rozwoju regionalnego, Ministerstwo właściwe ds. pracy Polskie Centrum Kompetencji w obszarze Zrównoważonych Finansów	Wytyczne udostępnione w ramach krajowego punktu kontaktowego
Brak doprecyzowanych zadań/roli „niezależnych ekspertów/weryfikatorów” dotyczących stosowania MG przez przedsiębiorców	Wypracowanie jednolitego podejścia pod kątem oceny spełniania wymogów MG	Doprecyzowanie pojęcia „niezależnej strony trzeciej/niezależnego eksperta/audytora”. Wypracowanie zasad oceny MG przez audytorów zewnętrznych.	S	Polskie Centrum Kompetencji w obszarze Zrównoważonych Finansów	Wytyczne udostępnione w ramach krajowego punktu kontaktowego
Brak jasności co do stosowania MG na różnych etapach inwestycji: w momencie rozpoczęcia, w trakcie realizacji i w momencie zakończenia	Wypracowanie jednolitego podejścia w zakresie stosowania MG na różnych etapach inwestycji, w tym dla Instytucji Zarządzających funduszami UE, co będzie umożliwiło refundację kosztów dla projektów pro środowiskowych aplikujących o dofinansowanie z funduszy UE	Opracowanie wytycznych w zakresie zastosowania kryteriów MG dla projektów w momencie rozpoczęcia inwestycji, w trakcie jej realizacji oraz w momencie ich zakończenia, np. w ramach oceny oddziaływania na środowisko (konsultacje z interesariuszami)	S/M	Ministerstwo właściwe ds. rozwoju regionalnego, Polskie Centrum Kompetencji w obszarze Zrównoważonych Finansów	Wytyczne udostępnione w ramach krajowego punktu kontaktowego

Uzasadnienie interwencji	Oczekiwany skutek	Działania do podjęcia	Perspektywa czasowa podjęcia działania	Interesariusze odpowiedzialni za podjęcie działania	KPI
Brak oficjalnego tłumaczenia na j. polski zaktualizowanych wytycznych OECD dla przedsiębiorstw wielonarodowych dotyczących odpowiedzialnego prowadzenia biznesu ¹⁵ (dalej: Wytyczne OECD) oraz ich przełożenia na wymagania Taksonomii UE	Dostępne publicznie Wytyczne OECD wraz ze wskazówkami, jak je stosować, by zapewnić zgodność z Taksonomią UE	Przetłumaczenie Wytycznych OECD	S	KPK OECD, Ministerstwo właściwe ds. pracy, oraz inne resorty wg pozostałych obszarów z wytycznych OECD	Dostępne publicznie przetłumaczone Wytyczne OECD
		Przygotowanie interpretacji Wytycznych OECD ze wskazaniem, które obszary z wytycznych są obowiązkowe do wdrożenia (i jak), aby spełnić wymagania Taksonomii UE			Wystosowany do Komisji Europejskiej apel o przygotowanie oficjalnej interpretacji Wytycznych OECD w świetle Taksonomii UE w językach urzędowych UE lub dostępna publicznie interpretacja zaktualizowanych Wytycznych OECD na użytek krajowy
Potrzeba pogłębionej wiedzy na temat roli krajowych organów w zapewnieniu przestrzegania MG	Usystematyzowanie wiedzy w zakresie roli krajowych organów w zapewnieniu przestrzegania MG	Przegląd roli polskich organów państwa zakresie usprawnień systemowych odnoszących się do zapewnienia zgodności z MG – w stopniu, w jakim Wytyczne ONZ dotyczących biznesu i praw człowieka ¹⁶ odnoszą się do zadań państwa	S/M	KPK OECD	Przygotowanie analizy definiującej rolę polskich organów państwa i określający strategię ich działania w celu zapewnienia zgodności z MG

¹⁵ <https://mneguidelines.oecd.org/targeted-update-of-the-oecd-guidelines-for-multinational-enterprises.htm>.

¹⁶ Polska wersja językowa: <https://www.gov.pl/web/polskapomoc/wytyczne-onz-dotyczace-biznesu-i-praw-czlowieka>.

Uzasadnienie interwencji	Oczekiwany skutek	Działania do podjęcia	Perspektywa czasowa podjęcia działania	Interesariusze odpowiedzialni za podjęcie działania	KPI
Brak informacji o sposobie stosowania MG przez innych przedsiębiorców w poszczególnych branżach	Dostęp do wyników analiz dotyczących przestrzegania MG na polskim rynku	Stworzenie bazy wiedzy o przestrzeganiu MG przez polskich przedsiębiorców uwzględniającej przykłady polityk, sposoby weryfikacji partnerów biznesowych w ramach łańcucha dostaw (z uwzględnieniem kluczowych branż najbardziej narażonych na łamanie praw człowieka)	S/M	Inicjatywa zewnętrzna z udziałem organizacji branżowych, organizacji pracowniczych	Funkcjonująca platforma internetowa z bazą wiedzy w ramach polskiego punktu kontaktowego

Tabela 6. Rekomendacje w obszarze wsparcia w zakresie obliczania śladu węglowego

Uzasadnienie interwencji	Oczekiwany skutek	Działania do podjęcia	Perspektywa czasowa podjęcia działania	Interesariusze odpowiedzialni za podjęcie działania	KPI
<p>Brak wiarygodnych danych o emisyjności produktów dla Polski, UE i obszarów poza UE, w tym brak polskiej bazy deklaracji środowiskowych produktów (<i>Environmental Product Declarations - EPD</i>)</p> <p>Problem z weryfikowalnością danych dla emisji gazów cieplarnianych z zakresu 3</p> <p>Brak możliwości określenia realnego śladu węglowego „zielonych” lub deklarowanych jako „zielone” inwestycji, a zatem wykluczenia ryzyka <i>greenwashingu</i></p>	<p>Rynek powszechnie korzysta z wiarygodnej informacji o emisyjności podstawowych materiałów, produktów i usług oraz o deklaracjach środowiskowych produktów</p>	<p>Uruchomienie, prowadzenie i rozwój ogólnodostępnej, bezpłatnej krajowej bazy:</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ wskaźników emisyjności dla podstawowych materiałów, produktów i usług (jako średniej dla Polski) z podziałem na poszczególne zakresy emisji GHG oraz z uwzględnieniem podziału na poszczególne fazy cyklu życia produktu w ujęciu LCA (<i>Life Cycle Assessment</i>), deklaracji środowiskowych produktów (EPD)¹⁷. 	<p style="text-align: center;">M</p>	<p>Ministerstwo właściwe ds. klimatu, Ministerstwo właściwe ds. budownictwa, planowania przestrzennego oraz mieszkalnictwa (w zakresie wyrobów budowlanych) Krajowy Ośrodek Bilansowania i Zarządzania Emisjami (KOBiZE), Krajowa Agencja Poszanowania Energii (KAPE)</p>	<p>Funkcjonująca ogólnopolska, bezpłatna baza</p>

¹⁷ Na wzór: https://www.oekobaudat.de/no_cache/en/database/search.html.

Uzasadnienie interwencji	Oczekiwany skutek	Działania do podjęcia	Perspektywa czasowa podjęcia działania	Interesariusze odpowiedzialni za podjęcie działania	KPI
		Dostarczenie zachęt do wypełniania bazy deklaracji środowiskowych produktów (EPD) przez przedsiębiorców poprzez uwzględnienie kosztu np. w ramach korzystania z funduszy UE jako koszt kwalifikowany	M	Ministerstwo właściwe ds. rozwoju regionalnego	Odpowiednie zmiany w polityce Instytucji Zarządzających funduszami UE
		Określenie roli i sposobu uwzględniania gwarancji pochodzenia energii w sposobie wyliczania śladu węglowego przedsiębiorstwa i produktu	S	Ministerstwo właściwe ds. energii, ministerstwo właściwe ds. klimatu	Uchwalone odpowiednie przepisy prawa
		Wystąpienie do Komisji Europejskiej o określenie roli i sposobu uwzględniania granicznego podatku węglowego (CBAM) w sposobie wyliczania śladu węglowego przedsiębiorstwa i produktu	M	Ministerstwo właściwe ds. klimatu	Wystąpienie do Komisji Europejskiej z prośbą o wyrażenie stanowiska
Brak dostępu do danych dotyczących CO ₂ w zasobach państwa albo brak przydatności tych zasobów ¹⁸	Otwarty dostęp do danych nt. konsumpcji energii i emisji CO ₂ w gospodarce na możliwie niskich poziomach agregacji danych	Wprowadzenie do wskaźników występujących w bazach danych KOBiZE, CIRE, ARE oraz URE wartości przelicznikowych dotyczących śladu węglowego w ekwiwalencie CO ₂	S	KOBiZE Agencja Rynku Energii (ARE) Urząd Regulacji Energetyki (URE)	Opublikowane wskaźniki przelicznikowe

¹⁸ Np. KOBiZE podaje wskaźniki przeliczeniowe tylko dla CO₂, a nie dla ekwiwalentu CO₂

Uzasadnienie interwencji	Oczekiwany skutek	Działania do podjęcia	Perspektywa czasowa podjęcia działania	Interesariusze odpowiedzialni za podjęcie działania	KPI
<p>Problem z obliczaniem śladu węglowego oraz z konsolidacją danych w przypadku różnych rodzajów działalności gospodarczych ujętych w Taksonomii UE w ramach tej samej organizacji</p>	<p>Zainteresowane strony mają łatwy dostęp do wiedzy w zakresie obliczania śladu węglowego</p>	<p>Opracowanie i wdrożenie bezpłatnego, ogólnodostępnego podręcznika liczenia śladu węglowego (opartego na metodologii GHG Protocol oraz ISO serii 14060) dla przedsiębiorców, zawierającego metodykę liczenia śladu węglowego przedsiębiorstwa, jak i jego produktu, w cyklu życia obiektu/inwestycji/działalności lub wskazanie standardu obliczeń umożliwiającego porównywalność wyników, ze szczególnym uwzględnieniem MŚP (wersja uproszczona) oraz grup kapitałowych (rozliczenia wewnątrz grup), ze szczególnym uwzględnieniem Zakresu 3 śladu węglowego</p>	<p>S</p>	<p>Ministerstwo właściwe ds. klimatu</p>	<p>Opublikowany podręcznik</p>
<p>Brak wszystkich szczegółowych map klimatycznych dla Polski dla czterech scenariuszy zmian klimatu do roku 2100 (a także roku 2050), co ogranicza możliwości wskazania rzeczowo i szczegółowo ryzyk klimatycznych</p>	<p>Zainteresowane strony posiadają wiedzę o potencjalnych ryzykach klimatycznych</p>	<p>Dokończenie prac nad mapami klimatycznymi dla czterech scenariuszy klimatycznych odnoszących się do reprezentatywnych ścieżek koncentracji (RCP), określającymi poziom ostrych i długotrwałych ryzyk klimatycznych dla poszczególnych powiatów Polski z różnymi perspektywami czasowymi (do 2100 roku). Uzyskane na tej podstawie informacje będą służyły przedsiębiorstwom prowadzeniu analiz taksonomicznych na potrzeby realizacji drugiego celu środowiskowego Taksonomii UE (tj. adaptacja do zmian klimatu)</p>	<p>S</p>	<p>Ministerstwo właściwe ds. klimatu</p>	<p>Opublikowane gotowe mapy ryzyk klimatycznych</p>

Tabela 7. Rekomendacje w obszarze obniżenia kosztów raportowania w ramach Taksonomii UE i wsparcia w tym zakresie

Uzasadnienie interwencji	Oczekiwany skutek	Działania do podjęcia	Perspektywa czasowa podjęcia działania	Interesariusze odpowiedzialni za podjęcie działania	KPI
Wysokie koszty raportowania w ramach Taksonomii UE dla przedsiębiorstw, szczególnie dla MŚP	Dostępne są publiczne instrumenty dofinansowania kosztów raportowania w przedsiębiorstwach, szczególnie w MŚP	Rozszerzenie listy kosztów kwalifikowalnych w ramach krajowych i unijnych programów wsparcia finansowego o koszt szkoleń, doradztwa związanego z Taksonomią UE, a także badań, analiz, certyfikatów i weryfikacji niezależnej strony trzeciej potwierdzających spełnianie wymogów Taksonomii UE w przedsiębiorstwach, szczególnie dla MŚP	S	Ministerstwo właściwe ds. rozwoju regionalnego	Zaktualizowanie programów operacyjnych środowiskowych, społecznych i innowacyjnych pod kątem dofinansowania wsparcia dla przedsiębiorstw
		Dofinansowywanie kosztów szkoleń, doradztwa związanego z Taksonomią UE, a także badań, analiz, certyfikatów i weryfikacji niezależnej strony trzeciej potwierdzających spełnianie wymogów Taksonomii UE w przedsiębiorstwach w ramach pomocy <i>de minimis</i> , szczególnie dla MŚP	S	Ministerstwo właściwe ds. gospodarki	Wdrożony program wsparcia finansowego
	Państwowa polityka fiskalna sprzyja raportowaniu w ramach Taksonomii UE	Analiza zasadności i możliwości wprowadzenia ulgi podatkowej w postaci odliczenia od podstawy opodatkowania wydatków poniesionych na szkolenia i doradztwo związane z Taksonomią UE, a także na badania, analizy, certyfikaty i weryfikację niezależnej strony trzeciej potwierdzającej spełnianie wymogów Taksonomii UE w przedsiębiorstwach, szczególnie dla MŚP	S	Ministerstwo ds. finansów	Przygotowana analiza zasadności i możliwości wprowadzenia ulgi podatkowej

Uzasadnienie interwencji	Oczekiwany skutek	Działania do podjęcia	Perspektywa czasowa podjęcia działania	Interesariusze odpowiedzialni za podjęcie działania	KPI
Wysokie koszty pozyskania wiarygodnych danych ze źródeł zewnętrznych, niezbędnych do wyliczenia śladu węglowego lub środowiskowego w całym cyklu życia	Zapewniony w miarę możliwości bezpłatny, dostęp dla zainteresowanych stron (zwłaszcza MŚP) do danych taksonomicznych wszystkich podmiotów objętych obowiązkiem ich raportowania w Polsce	Stworzenie jednej publicznej bazy danych, która zapewni przedsiębiorcy dostęp z dofinansowaniem bądź za niewielką opłatą (uzależnioną od wielkości firmy) do konkretnych brakujących danych np. do wyliczenia śladu węglowego produktu w całym cyklu życia, a nie do całej bazy danych	S, M, L	Inicjatywa zewnętrzna	Funkcjonująca baza danych
Ryzyko nieoptymalnego przeprowadzenia procesu raportowania z uwagi na rozproszenie obowiązków raportowania w różnych aktach prawnych	Swobodny dostęp do informacji o różnicach, podobieństwach i zależnościach między wymogami CSRD, CSDDD i Taksonomii UE	Przygotowanie analizy zawierającej: <ul style="list-style-type: none"> ■ zestawienie wzajemnych relacji wymogów dotyczących raportowania przewidzianych CSRD, CSDDD i Taksonomią UE, ■ rekomendacje w celu uzyskania przez przedsiębiorstwa maksymalnej synergii w zakresie raportowania 	M	Inicjatywa zewnętrzna, Polskie Centrum Kompetencji w obszarze Zrównoważonych Finansów	Przygotowanie analizy
Niska świadomość rynku nt. możliwości finansowania inwestycji związanych z realizacją celów środowiskowych	Inwestycje zgodne z Taksonomią UE ubiegają się o dofinansowanie ze środków publicznych na preferencyjnych warunkach	Wypracowanie rozwiązań pozwalających zwiększyć dostępne finansowanie na potrzeby inwestycji związanych z realizacją celów klimatycznych	S	Ministerstwo właściwe ds. rozwoju regionalnego, Ministerstwo właściwe ds. Klimatu	Przygotowanie raportu z propozycją możliwych rozwiązań i publikacja na stronach internetowych administracji rządowej

Dokument opracowany pod przewodnictwem p. Agnieszki Skorupińskiej, Przewodniczącej Grupy Roboczej

Aneks

Członkowie Grupy Roboczej

Imię i nazwisko	Afiliacja
Agnieszka Skorupińska (Przewodnicząca Grupy Roboczej)	Kancelaria Rymarz Zdort Maruta, Komitet ds. ESG przy Krajowej Izbie Gospodarczej
Jakub Adamczak	Management Solutions
Robert Adamczyk	Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju
Magdalena Andrejczuk	mBank
Justyna Biernacka	Materiality
Paweł Bogacz	Akademia Górniczo-Hutnicza im. Stanisława Staszica w Krakowie
Anna Bryła	Deloitte
Patrycja Chodnicka-Jaworska	Uniwersytet Warszawski
Weronika Czaplewska	Envirly
Sandra Dziel-Latanowicz	BNP Paribas
Ewa Dziobek	Instytut Gospodarki Surowcami Mineralnymi i Energią PAN
Norbert Jeziolowicz	Związek Banków Polskich
Anna Maria Kaczmarek	Związek Pracodawców Business & Science Poland
Dorota Kłopocka	Pracodawcy RP
Wojciech Lewandowski	Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju
Radosław Maruszkin	Kancelaria adwokacka dr Radosław Maruszkin
Weronika Michalska	Instytut Ochrony Środowiska – Państwowy Instytut Badawczy
Jan Mizgajski	Clouds on Mars
Agnieszka Muszyńska-Szymczak	Grupa PZU
Jolanta Okońska-Kubica	Krajowa Izba Gospodarcza
Krzysztof Okrański	DNSH-Krzysztof Okrański
Maximillian Piekut	SSW Pragmatic Solutions
Iza Rokicka	ING Bank Śląski
Borys Sawicki	Sołtysiński Kawecki & Szlęzak
Bartosz Silczak	Bank Gospodarstwa Krajowego
Zofia Sitnik	Bank Pekao
Edyta Snakowska-Estorninho	KPMG
Aleksandra Stanek-Kowalczyk	Sapere
Joanna Szymonek	Polski Instytut Praw Człowieka i Biznesu
Zofia Wetmańska	Climate Bonds Initiative
Tomasz Wiśniewski	Giełda Papierów Wartościowych w Warszawie

Przegląd spotkań Grupy Roboczej

Spotkanie	Termin	Agenda
I	15.06.2023 10:00-12:00	Pierwsze spotkanie zorganizowane we współpracy Ministerstwa Finansów i Ministerstwa Rozwoju i Technologii poświęcone było kwestiom organizacyjnym. Grupa zobowiązała się do wypracowania rekomendacji w zakresie stosowania Taksonomii UE w Polsce.
II	6.07.2023 10:00-12:00	Dyskusja podczas spotkania poświęcona była przede wszystkim omówieniu roli i znaczenia Taksonomii UE dla polskiej gospodarki oraz zidentyfikowaniu kluczowych barier i rozwiązań w stosowaniu Taksonomii UE na polskim rynku.
III	15.09.2023 10:00-12:00	W ramach spotkania odbyła się dyskusja na temat prac właściwej Grupy Roboczej nad raportem z rekomendacjami. Omówiono trzy z sześciu obszarów, w ramach których zostały wypracowane rekomendacje: „ułatwienie dostępu do danych”, „ułatwienie zapewnienia zgodności z Taksonomią i wiarygodności, w szczególności technicznych kryteriów kwalifikacji (TKK)”, oraz „wsparcie w stosowaniu kryteriów DNSH”.
IV	22.09.2023 8:30-10:30	Kontynuowano dyskusje na temat treści raportu właściwej Grupy Roboczej. Na spotkaniu omówiono rekomendacje w ramach pozostałych trzech obszarów: „wsparcie w zakresie minimalnych gwarancji (MG)”, „wsparcie w zakresie obliczania śladu węglowego”, oraz „obniżenie kosztów raportowania w ramach Taksonomii UE i wsparcie w tym zakresie”. W ramach spotkania, członkowie Grupy Roboczej mieli również okazję wysłuchać prezentacji Deloitte i Biura Informacji Kredytowej (BIK) na temat tworzonego przez nich projektu bazy danych. Prezentacja i następująca po niej dyskusja stanowiły okazję do zapoznania się z wypracowywanym rozwiązaniem, odpowiadającym na rekomendacje Grupy Roboczej w zakresie „ułatwienia dostępu do danych”.
V	29.09.2023 9:00-11:00	Spotkanie było poświęcone omówieniu dotychczasowych działań Zespołu Roboczego ds. opracowania wytycznych sektorowych po Taksonomii UE. Omówione zostały rekomendacje Zespołu Roboczego wypracowane w ramach raportu stanowiącego załącznik sektorowy do raportu głównego właściwej Grupy Roboczej. Załącznik sektorowy uwzględnił rekomendacje dla sektorów budowlanego, energetycznego, chemicznego oraz transportu lądowego.

Kontrola dokumentu

Zastrzeżenie	Niniejsze sprawozdanie jest własnością Dyrekcji Generalnej ds. Wspierania Reform Strukturalnych (DG REFORM) i zostało przygotowane przez ICF S.A. we współpracy z WiseEuropa na podstawie umowy z DG REFORM. Treść niniejszego raportu nie może być powielana w całości ani w części, ani przekazywana innym organizacjom lub osobom bez wyraźnej uprzedniej pisemnej zgody DG REFORM. Projekt „Bridging the climate financing gap with public policy instruments” jest finansowany przez Unię Europejską za pośrednictwem Instrumentu Wspierania Technicznego, zarządzanego przez Dyrekcję Generalną Komisji Europejskiej ds. Wspierania Reform Strukturalnych.
Autor	Kamil Laskowski
Data	24 października 2023 roku

